

Bestuursvoorstel

Onderwerp: Akkerranden periode 2023-2028 Nummer: 3608	Agendapunt:11
--	---------------

DB: Ja 31-05-2022	BPL: Ja 15-06-2022	FAZ: Ja 15-06-2022	VVSW: Nee	AB: Ja 29-06-2022
-----------------------------	------------------------------	------------------------------	------------------	-----------------------------

Opsteller: Karel van der Vegt, (0598) 69 3404 Beleid, Projecten en Laboratorium	Opdrachtgever: Jelmer Kooistra	Portefeuillehouder: Inge Eshuis
---	--	---

Ondersteuning van de afdeling: ☐ Technisch ☐ Juridisch ☒ Financieel ☐ Staf ☒ Communicatie ☐ ICT / Beveiliging

Externe betrokkenen: Provincies Drenthe en Groningen, Agrarische Collectieven: AND, CMG en ANOG	Reden: De provincies dragen procedureel en financieel bij aan de akkerranden. De collectieven zijn verantwoordelijk voor de uitvoering.
---	---

Samenvatting: Het waterschap heeft in de periode 2016-2022 het beheer van meer dan 400 kilometer akkerranden ondersteund. Dit tot tevredenheid van alle partijen. Om akkerranden in de periode 2023-2028 voort te kunnen zetten is het nodig dat nieuwe cofinanciering wordt toegezegd. Voorgesteld wordt om voor de periode 2023-2028 een vergelijkbaar bedrag beschikbaar te stellen als in de vorige periode. Vanwege nieuwe wettelijk verplichtingen rondom teeltvrije zones kunnen er naar verwachting, met eenzelfde cofinanciering van het waterschap, fors meer akkerranden gerealiseerd worden.
--

Duurzaamheidsparagraaf: Ja

Begrotingsaspecten: Ja

AB-voorstel: <ul style="list-style-type: none">- € 300.000,- beschikbaar stellen als cofinanciering voor de akkerranden in de periode 2023-2028.- Hiervoor de volgende reeds gereserveerde budgetten voor gebruiken. Budget gereserveerd voor akkerranden in 2023 uit het Coalitieakkoord en het resterende DAW-budget voor Drenthe te gebruiken. Samen betreft het hier circa € 280.000,-.

Bijlagen:

Ter inzage AB: Ja
Onderwerp(en): - Akkerranden periode 2023-2028

Besluit/opmerkingen bestuur:

Bestuursvoorstel

Paraaf secretaris-directeur:

Inleiding

Met financiële ondersteuning van het waterschap, de provincies en de Europese Unie kunnen boeren akkerranden realiseren langs watervoerende sloten. Deze akkerranden dragen bij aan het verminderen van drift en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen (GBM's) naar het oppervlaktewater. Ook krijgt natuurlijke plaagbestrijding een impuls waardoor er minder of helemaal niet gespoten hoeft te worden. In 2023 start het nieuwe Gemeenschappelijk LandbouwBeleid (GLB) en moeten er nieuwe afspraken worden gemaakt voor het ondersteunen van de akkerranden. Nieuwe beheerafspraken lopen van 2023 tot en met 2028. Met dit bestuursvoorstel wordt voorgesteld om de akkerranden ook in deze periode te ondersteunen.

Voorgeschiedenis/eerdere besluitvorming/beheerplan

In de afgelopen jaren heeft Hunze en Aa's zich ingezet voor de realisatie van akkerranden langs watervoerende sloten. Hierbij is nauw samengewerkt met de provincies en de agrarische collectieven. De akkerranden zijn een onderdeel van het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLB) waarbij boeren een vergoeding voor duurzame beheerdiensten kunnen ontvangen. Deze beheerdiensten staan ook bekend als Groen- Blauwe Diensten. Het ANLB wordt procedureel uitgevoerd door de provincies, in overleg met de waterschappen. De agrarische collectieven geven aan welke beheerdiensten de boeren naar verwachting kunnen uitvoeren. De agrarische collectieven maken meerjarige afspraken met deelnemende boeren over de werkelijke uitvoering van de beheerdiensten. De beheerdiensten worden door de boeren uitgevoerd en hiervoor krijgen ze een vergoeding via de collectieven.

Beheerdiensten die een bijdrage kunnen leveren aan waterkwaliteit of -kwantiteit worden deels betaald door de EU, de provincies en de waterschappen.

Het waterschap heeft hiervoor in de afgelopen jaren deels DAW-middelen ingezet, daarnaast zijn er met het Coalitieakkoord van 2019 extra middelen toegezegd. Het bestuur heeft bij het Coalitieakkoord het streven uitgesproken om in 2022 400 kilometer aan akkerrand te realiseren. Dit streven is inmiddels ruim gerealiseerd, tot tevredenheid van alle betrokkenen.

In het waterbeheerprogramma 2022-2027 staat dat het waterschap ernaar streeft om de akkerranden op te laten nemen in het nieuwe GLB. Hoewel de besluitvorming rondom het GLB nog niet volledig is afgerond, lijkt het erop dat akkerranden langs watervoerende sloten inderdaad een prominente rol gaan spelen. Deels is hier sprake van verplichte teeltvrijezones als voorwaarde voor inkomenssteun en tevens opgenomen in het 7^e Nitraat Actie Programma (NAP). Voor deze zones wordt slechts een beheersubsidie gegeven indien de boer bovenop de wettelijke verplichting extra stappen onderneemt ten behoeve van waterkwaliteit. Door deze wettelijke verplichting gaat de vergoeding per kilometer gerealiseerde akkerrand omlaag, waardoor ook minder cofinanciering van het waterschap vereist is.

De Unie van Waterschappen (UvW) heeft in 2021 aangegeven het nieuwe GLB met circa € 32,5 miljoen per jaar te cofinancieren voor wat betreft watermaatregelen. Middels een besluit in de Ledenvergadering hebben we ons hieraan gecommitteerd. De akkerranden vallen onder het GLB en een bijdrage aan de akkerranden door het waterschap valt daarom onder de toezegging om het GLB te cofinancieren.

In 2017 heeft het waterschap een bijdrage van de provincie Drenthe ontvangen om in te zetten voor het DAW. Hiermee zijn verschillende DAW-projecten gefinancierd en er is nog budget beschikbaar. Indien dit budget wordt ingezet voor akkerranden in 2023-2028 levert het een bijdrage aan de DAW-doelen.

Huidige situatie/analyse van het probleem

Op het moment wordt er binnen Hunze en Aa's meer dan 400 kilometer aan akkerrand onder het ANLB beheerd. Het betreft hier meerjarige beheercontracten die de agrarische collectieven met de boeren hebben afgesloten.

Op 1 januari 2023 start het nieuwe GLB. Op dat moment eindigen alle huidige beheercontracten onder het ANLB. Op hetzelfde moment starten de nieuwe beheercontracten voor de periode 2023-2028.

Om nieuwe beheercontracten af te sluiten moet duidelijk zijn wat het totale beschikbare budget voor akkerranden in de aankomende zes jaar is. Naast de EU en de provincies verzorgt het waterschap een deel van deze financiering.

Voor het vervolg van de akkerranden is het van belang dat vóór de zomer duidelijk wordt wat de cofinanciering van het waterschap is.

Zoals genoemd spelen akkerranden en teeltvrije zones een grotere rol in het nieuwe GLB. Naar alle waarschijnlijkheid wordt er van boeren geëist dat zij teeltvrije zones van 5 meter langs KRW-lichamen tot 2 meter langs watervoerende sloten hanteren. Daarnaast kunnen boeren via andere manieren dan het ANLB subsidie krijgen voor het beheren van akkerranden.

De precieze voorwaarden en eventuele vergoedingen voor het realiseren van akkerranden/ teeltvrije zones buiten het ANLB zijn nog niet bekend. Dit is echter wel van invloed op de vergoeding die vanuit het ANLB redelijk is en op de bereidheid van boeren om deel te nemen. Ondanks deze onzekerheid is het voorstel nu wel een keuze te maken voor het cofinancieren van het ANLB, omdat anders geen beheerafspraken voor 2023 gemaakt kunnen worden.

Het jaar 2023 is belangrijk omdat dan de nieuwe meerjarige beheerdiensten starten voor de aankomende periode. Het is niet mogelijk om bijvoorbeeld in 2024 met de akkerranden te beginnen.

Beschrijving en onderbouwing/oplossing /plan en eventuele alternatieven

Het waterschap heeft veel ervaring opgedaan met het ondersteunen van akkerranden onder het ANLB. De samenwerking met de provincies en agrarische collectieven loopt goed en inmiddels wordt er over een lengte van meer dan 400 kilometer akkerranden beheerd.

Het effect is moeilijk direct meetbaar, maar onder de deelnemende agrariërs is het bewustzijn en de kennis rondom het effect van akkerranden, het toepassen van natuurlijke plaagbestrijding en de bijdrage van de randen aan de vergroting van de biodiversiteit in het landelijk gebied gemeengoed geworden. Een aantal agrariërs heeft vrijwillig meegedaan aan het ecologisch slootschonen gecombineerd met een akkerrand. Bij een uitbreiding van het areaal akkerranden gaat dit nog meer uitstraling krijgen en zal het effect eerder zijn "waarom doe jij nog niet mee"?

De akkerranden worden gefinancierd door de EU, de provincies en het waterschap. In de vorige ANLB-periode was de bijdrage van het waterschap circa 25% van de kosten. In de aankomende periode is dit waarschijnlijk 17,5%. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de definitieve bijdrage van de EU en de provincies nog bevestigd moet worden.

Voor de jaren 2016-2023 had het waterschap uit verschillende posten totaal circa € 400.000,- gereserveerd voor de akkerranden. Dat is gemiddeld € 50.000,- per jaar.

Gezien de verwachte positieve bijdrage aan de waterkwaliteit, de succesvolle samenwerking en de gedeelde cofinanciering wordt voorgesteld dit jaarbedrag voor de aankomende zes jaar te reserveren. Hiermee wordt deels invulling gegeven aan de verwachte cofinanciering van het waterschap aan het GLB, conform de toezegging van de UvW aan het Rijk en de EU.

Zoals aangegeven komt er vanuit het 7^e NAP waarschijnlijk een verplichte teeltvrije zone langs sloten en wordt het vanuit het GLB als voorwaarde gesteld voor inkomenssteun. Voor deze strook van 2 of 5 meter kan geen ANLB-vergoeding voor inkomstenderving worden gegeven. Een extra beheer met akkerrandenmengsel is wel subsidiabel.

Dit betekent dat de vergoeding voor akkerranden per kilometer fors lager wordt dan in de vorige periode.

De details van de akkerranden moeten nog worden afgestemd, maar doorgaans is er sprake van randen met een breedte van 3 meter. Een deel van de akkerranden wordt bij voorkeur van een infiltratiesleuf voorzien of wordt gecombineerd met ecologisch slootbeheer. Deze maatregelen dragen verder bij aan het verbeteren van de waterkwaliteit.

De collectieven verwachten nieuwe beheerafspraken te kunnen maken voor fors meer dan de huidige 400 kilometer. Het ondersteunen van deze ambitie lijkt een logische stap na de succesvolle realisatie van 400 kilometer in de huidige periode. Afhankelijk van de totale beschikbare financiering, hoogte van de vergoeding en andere details rondom de uitwerking van het GLB ligt de realisatie waarschijnlijk tussen de 600 en 800 kilometer.

Indien het waterschap € 50.000,- per jaar als cofinanciering beschikbaar stelt dan is het naar verwachting mogelijk deze ambitie te realiseren. Voorgesteld wordt daarom om de gemiddelde reservering voor de jaren 2016-2023 aan te houden.

Alternatief is dat het waterschap niet meer bijdraagt aan de akkerranden. Nadeel is dat de akkerbouw zonder groene buffer weer dichterbij de sloten plaatsvindt, met naar verwachting meer emissie naar het oppervlaktewater. De kennis en kunde die is opgedaan door de agrariërs zal niet vanzelfsprekend toegepast blijven worden. Daarnaast komt hiermee de opgebouwde, zeer waardevolle samenwerking met de collectieven, die voor het waterschap de contacten met de agrariërs leggen, ten einde. Dit alternatief sluit niet aan bij de toezegging van de UvW aan het Rijk dat de waterschappen het GLB en de akkerranden zullen cofinancieren.

Risico's en kansen

Risico

Een deel van het gereserveerde DAW-budget dat met dit voorstel mogelijk voor akkerranden wordt ingezet moet nog ambtelijk worden vrijgegeven door de provincie. Dit is echter afgestemd met de provincie en is enkel een formaliteit.

Er is nog onzekerheid over de precieze voorwaarden van het GLB en de manieren waarop akkerranden buiten het ANLB om ondersteund gaan worden. De invulling hiervan heeft effect op het animo onder boeren om deel te nemen aan het ANLB en het bepalen van een redelijke vergoeding. Ook moet het percentage van de bijdragen van de EU en de provincies nog bevestigd worden. Naar verwachting komt in juni duidelijkheid over bovenstaande punten.

Deze punten bepalen hoeveel kilometers met het beschikbare budget gerealiseerd kunnen worden.

Kans

Met het reserveren van dit krediet kunnen de akkerranden worden voortgezet en naar verwachting fors uitgebreid. Dit draagt waarschijnlijk bij aan het verminderen van GBM's in het oppervlaktewater. Deelname van de boeren is vrijwillig en loopt in een prettig contact met de collectieven. Vanuit het DAW-programma worden boeren ondersteund om akkerranden zo in te zetten en te beheren dat zij een maximale bijdrage leveren aan de waterkwaliteit.

Het ANLB is een goede kans om met een relatief lage cofinanciering veel kilometers aan akkerrand te realiseren.

Duurzaamheidsaspecten

Geen spijtmaatregel

Het ondersteunen van akkerranden sluit aan bij het streven om het watersysteem over een lange termijn op een duurzame en verantwoorde manier te beheren. Het draagt bij aan het verminderen van drift en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen (GBM's) naar het oppervlaktewater.

Niet afwentelen tijd/ ruimte/ anderen

Met deze akkerranden kunnen landbouwers zelf maatregelen treffen op hun perceel. Hiermee wordt emissie van gewasbeschermingsmiddelen bij de bron aangepakt en niet afgewenteld op anderen.

Natuurlijk gestuurd en functionerend

Met de akkerranden wordt er een natuurlijke buffer gerealiseerd tussen akker en sloot. De ecologische processen binnen de randen dragen bij aan natuurlijke plaagbestrijding.

Gezond ecosysteem

Met de realisatie van akkerranden wordt de biodiversiteit in het landelijk gebied verhoogd, wat bijdraagt aan een gezond ecosysteem.

Verantwoord gebruik van (hulp)bronnen

Met de akkerranden wordt een verantwoord gebruik van oppervlaktewater en gewasbeschermingsmiddelen gestimuleerd.

Afstemming op gebruiksfuncties

De akkerranden dragen bij aan een duurzaam en verantwoord waterbeheer in het landelijk gebied ten behoeve van de landbouw en andere functies.

Meerwaarde voor andere dan taakbelangen

Naast de waarde voor de waterkwaliteit hebben de akkerranden een maatschappelijke meerwaarde voor biodiversiteit, landschap en recreatie.

Extern betrokkenen/extern overleg

De provincies Drenthe en Groningen voeren het ANLB uit. Zij geven de collectieven formeel opdracht om de beheerdiensten uit te voeren met deelnemende boeren.

Het ANLB komt voort uit overleg met de waterschappen, de provincies, het Rijk en de EU. Alle partijen hebben zich uitgesproken voor de inzet van akkerranden ten behoeve van waterkwaliteit.

Financiën

Onder het ANLB zijn alleen meerjarige beheerafspraken mogelijk. Deze lopen voor zes jaar van 2023 tot en met 2028.

Indien er € 50.000,- per jaar wordt gereserveerd leidt dit tot een totaalbudget van € 300.000,-.

Vanuit het huidige Coalitieakkoord is er nog een reservering van € 80.000,- voor akkerranden in 2023 opgenomen. Daarnaast is er een vrijval onder het DAW-programma van circa € 200.000,-. Op basis van afspraken met de provincie Drenthe kan dit geld niet vrijvallen, maar moet het besteed worden aan DAW of akkerranden. De vrijval is een benadering maar niet het exacte bedrag, omdat enkele DAW-projecten nog lopen.

Naar verwachting is er voor de totale periode van 2023-2028 nog een aanvullend budget nodig van circa € 20.000,- om de cofinanciering van het waterschap sluitend te krijgen. Dit wordt in 2027 of 2028 opgenomen in de begroting.

Communicatie

Indien wordt ingestemd met dit bestuursvoorstel zal de communicatieafdeling van het waterschap contact opnemen met de provincies en de collectieven om af te stemmen hoe het vervolg van de akkerranden wordt gecommuniceerd.

De communicatie richting de boeren wordt voornamelijk door de collectieven verzorgd.

Uitvoering/tijdspad

Voor de zomer van 2022 moet bekend zijn wat de cofinanciering is van de akkerranden door de waterschappen. Vervolgens kunnen de collectieven in september bij de provincie aangeven hoeveel kilometer ze kunnen realiseren. Indien de provincie instemt kunnen de collectieven in het najaar van 2022 beheercontracten afsluiten met de boeren. De contracten lopen van 2023 tot en met 2028.

Evaluatie

Er vindt regelmatig overleg plaats met de provincies en de collectieven. Eind 2028 zal een gezamenlijke evaluatie plaatsvinden.

Voorstel

- € 300.000,- beschikbaar stellen als cofinanciering voor de akkerranden in de periode 2023-2028.
- Hiervoor de volgende reeds gereserveerde budgetten voor gebruiken.
Budget gereserveerd voor akkerranden in 2023 uit het Coalitieakkoord en het resterende DAW-budget voor Drenthe te gebruiken. Samen betreft het hier circa € 280.000,-.

namens het dagelijks bestuur,

Harm Küpers
secretaris-directeur

Geert-Jan ten Brink
dijkgraaf